

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

8. února 2024*

„Řízení o předběžné otázce – Justiční spolupráce v občanských věcech – Příslušnost a uznávání a výkon soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech – Nařízení (EU) č. 1215/2012 – Oblast působnosti – Článek 25 – Dohoda o příslušnosti – Smluvní strany usazené ve stejném členském státě – Určení, že ve sporech ze smlouvy uzavřené těmito stranami mají příslušnost soudy jiného členského státu – Mezinárodní prvek“

Ve věci C-566/22,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím Nejvyššího soudu (Česká republika) ze dne 14. června 2022, došlým Soudnímu dvoru dne 26. srpna 2022, v řízení

Inkreal s.r.o.

proti

Dúha reality s. r. o.,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení: A. Arabadžev, předseda senátu, T. von Danwitz, P. G. Xuereb, A. Kumin (zpravodaj) a I. Ziemele, soudci,

generální advokát: J. Richard de la Tour,

za soudní kancelář: A. Calot Escobar, vedoucí,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření, která předložili:

- za společnost Dúha reality s. r. o.: J. Mráz, advokát,
- za českou vládu: M. Smolek, A. Edelmannová a J. Vlácil, jako zmocněnci,
- za švýcarskou vládu: M. Kähr a L. Lanzrein, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi: S. Noë a K. Walkerová, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: čeština.

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 12. října 2023,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 25 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2012, L 351, s. 1).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi společností Inkreal s.r.o. a společností Dúha reality s. r. o. ohledně určení soudu místně příslušného pro rozhodnutí o žalobě o zaplacení, kterou společnost Inkreal podala na základě toho, že jí byly postoupeny dvě pohledávky FD vůči společnosti Dúha reality.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Body 3, 15, 19, 21, 22 a 26 odůvodnění nařízení č. 1215/2012 znějí:

„(3) [Evropská u]nie si stanovila cíl udržovat a rozvíjet prostor svobody, bezpečnosti a práva, mimo jiné tím, že usnadní přístup ke spravedlnosti, zejména uplatňováním zásady vzájemného uznávání soudních a mimosoudních rozhodnutí v občanských věcech. Pro postupné vytváření tohoto prostoru má Unie přijmout opatření v oblasti justiční spolupráce v občanských věcech s mezinárodním prvkem, zejména pokud jsou nezbytná k řádnému fungování vnitřního trhu.

[...]

(15) Pravidla pro určení příslušnosti by měla být vysoce předvídatelná a měla by vycházet ze zásady, podle které je příslušnost obecně založena na místě bydliště žalovaného. Příslušnost by měla být na tomto základě vždy určitelná [Příslušnost na tomto základě musí být dána vždy], kromě několika přesně vymezených případů, kdy předmět sporu nebo smluvní volnost stran opravňuje k použití odlišného spojovacího prvku [hraničního určovatele]. [...]

[...]

(19) Pokud jde o volbu příslušného soudu, měla by být respektována smluvní volnost stran s výjimkou smluv týkajících se pojištění, spotřebitelských a pracovních smluv, u kterých je možnost volby příslušných soudů omezena, aniž by tím byla dotčena výlučná kritéria pro určení příslušnosti stanovená tímto nařízením.

[...]

- (21) V zájmu harmonického výkonu spravedlnosti je nezbytné minimalizovat možnost souběžných řízení a zajistit, aby v různých členských státech nebyla vydána vzájemně neslučitelná rozhodnutí. Měl by existovat jasný a účinný mechanismus pro řešení souběžně probíhajících řízení, a rovněž pro zamezení obtíží vyplývajících z rozdílů mezi jednotlivými členskými státy, pokud jde o stanovení doby, kdy se věc považuje za projednávanou. [...]
- (22) Pro posílení účinnosti dohod o výlučné volbě soudu a zabránění nekalým praktikám při vedení sporu je třeba stanovit výjimku z obecného ustanovení o litispendenci, aby bylo možné uspokojivě řešit konkrétní situace, v něž mohou vyústit souběžná řízení. Tak je tomu v situaci, kdy u soudu, který nebyl určen v dohodě o výlučné volbě soudu, bylo zahájeno řízení a později bylo u takto určeného soudu zahájeno řízení v téže věci mezi týmiž stranami. [...]

[...]

- (26) Vzájemná důvěra při výkonu spravedlnosti v Unii odůvodňuje zásadu, že rozhodnutí vydaná v některém členském státě by měla být uznána ve všech členských státech, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení. Dále snaha o menší časovou náročnost a finanční nákladnost přeshraničních sporů odůvodňuje zrušení prohlášení vykonatelnosti před výkonem rozhodnutí v dožádaném členském státě. V důsledku toho by mělo být rozhodnutí vydané soudy členského státu považováno za rozhodnutí vydané v dožádaném členském státě.“

4 Článek 25 odst. 1 tohoto nařízení stanoví:

„Bez ohledu na bydliště stran, dohodnou-li se tyto strany, že v již vzniklém nebo budoucím sporu z určitého právního vztahu má příslušnost soud nebo soudy některého členského státu, je příslušný soud nebo soudy tohoto státu, pokud tato dohoda není z hlediska své věcné platnosti podle práva tohoto členského státu neplatná. Pokud se strany nedohodnou jinak, je tato příslušnost výlučná. Tato dohoda o příslušnosti musí být uzavřena:

- a) písemně nebo ústně s písemným potvrzením;
- b) ve formě, která odpovídá zvyklostem zavedeným mezi těmito stranami, nebo
- c) v mezinárodním obchodě ve formě, která odpovídá obchodním zvyklostem, které strany znaly nebo musely znát a které strany smluv tohoto druhu v daném odvětví obchodu obecně znají a pravidelně se jimi řídí.“

České právo

5 Ustanovení § 11 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „občanský soudní řád“), zní takto:

„Jde-li o věc, která patří do pravomoci soudů České republiky, ale podmínky místní příslušnosti chybějí nebo je nelze zjistit, určí Nejvyšší soud [Česká republika], který soud věc projedná a rozhodne.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 6 FD, s bydlištěm na Slovensku, v postavení zapůjčitele, a společnost Dúha reality, která je založena podle slovenského práva a má sídlo na Slovensku, v postavení vydlužitelky, uzavřeli ve dnech 29. června 2016 a 11. března 2017 dvě smlouvy o peněžité zápůjčce.
- 7 Součástí obou těchto smluv je dohoda o příslušnosti shodného obsahu, v níž je uvedeno, že vyvstane-li spor, který nebude možné vyřešit vzájemným jednáním, bude tento spor „řešen prostřednictvím věcně a místně příslušného českého soudu“.
- 8 FD pohledávky z těchto dvou smluv o peněžité zápůjčce v celkové výši 153 740 eur postoupil smlouvou o postoupení pohledávek ze dne 8. prosince 2021 společnosti Inkreal, která je založena podle slovenského práva a má sídlo na Slovensku.
- 9 Vzhledem k tomu, že společnost Dúha reality peněžitou půjčku nesplatila, společnost Inkreal se dne 30. prosince 2021 obrátila na Nejvyšší soud, který je předkládajícím soudem, s návrhem na uspokojení pohledávek, které má vůči společnosti Dúha reality, a s žádostí o určení českého místně příslušného soudu pro rozhodnutí ve věci samé podle § 11 odst. 3 občanského soudního řádu, a to na základě dohody o příslušnosti obsažené v obou smlouvách o peněžité zápůjčce.
- 10 Společnost Inkreal tvrdí, že se jedná o platnou prorogační dohodu, která je v souladu s požadavky čl. 25 odst. 1 nařízení č. 1215/2012, a že ostatně není dána jiná zvláštní či výlučná příslušnost některého soudu podle tohoto nařízení.
- 11 Předkládající soud v tomto ohledu uvádí, že podle judikatury Soudního dvora je použitelnost nařízení č. 1215/2012 podmíněna existencí mezinárodního prvku. Předkládající soud si klade otázku, zda se toto nařízení použije na situaci dotčenou ve věci v původním řízení, kdy mezinárodní prvek spočívá pouze v dohodě o příslušnosti soudů jiného členského státu, než ve kterém jsou usazeny smluvní strany. Uvádí, že v odborné literatuře i vnitrostátní judikatuře členských států se v tomto směru objevují protichůdná řešení.
- 12 Předkládající soud má za to, že i kdyby použitelnost nařízení č. 1215/2012 bylo možné zdůvodnit mimo jiné potřebou jednotného výkladu tohoto nařízení a snahou o respektování smluvní autonomie stran, jak ji vyjádřil unijní normotvůrce, nic to nemění na tom, že taková situace, jako je situace, o kterou se jedná ve věci v původním řízení, by mohla být kvalifikována jako čistě vnitrostátní, jelikož pouhá vůle stran nemůže postačovat k tomu, aby byla jejich smluvnímu vztahu přisouzena mezinárodní povaha.
- 13 Za těchto podmínek se Nejvyšší soud rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Je působnost nařízení [č. 1215/2012] z hlediska existence mezinárodního prvku, který je nezbytný pro použitelnost [tohoto] nařízení, založena pouze tím, že si dvě strany s bydlištěm ve stejném členském státě sjednají příslušnost soudů jiného členského státu EU?“

K předběžné otázce

- 14 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 25 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 vykládán v tom smyslu, že se toto ustanovení vztahuje na dohodu o příslušnosti, kterou si smluvní strany usazené ve stejném členském státě sjednají, že ve sporech ze smlouvy, kterou mezi sebou uzavřely, mají příslušnost soudy jiného členského státu, ačkoliv uvedená smlouva nemá na tento jiný členský stát žádnou jinou vazbu.
- 15 Za účelem odpovědi na tuto otázku je třeba úvodem připomenout, že výklad ustanovení unijního práva vyžaduje, aby bylo zohledněno nejen znění takového ustanovení, ale i kontext, do něhož je zasazeno, jakož i cíle a účel, které sleduje akt, jehož je součástí (rozsudek ze dne 22. června 2023, Pankki S, C-579/21, EU:C:2023:501, bod 38 a citovaná judikatura).
- 16 Pokud jde o znění čl. 25 odst. 1 nařízení č. 1215/2012, z tohoto ustanovení předně vyplývá, že bez ohledu na bydliště stran, dohodnou-li se tyto strany, že v již vzniklém nebo budoucím sporu z určitého právního vztahu má příslušnost soud nebo soudy některého členského státu, je příslušný soud nebo soudy tohoto státu, pokud tato dohoda není z hlediska své věcné platnosti podle práva tohoto členského státu neplatná. Ve zmíněném ustanovení je dále uvedeno, že pokud se strany nedohodnou jinak, je tato příslušnost výlučná. A konečně v písmenech a) až c) tohoto ustanovení je upřesněno, jakým způsobem musí být dohoda o příslušnosti uzavřena.
- 17 V tomto ohledu je třeba konstatovat, že znění čl. 25 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 nebrání tomu, aby se toto ustanovení vztahovalo na dohodu o příslušnosti, kterou si smluvní strany usazené ve stejném členském státě sjednají, že ve sporech z jejich smlouvy mají příslušnost soudy jiného členského státu, ačkoliv uvedená smlouva nemá na tento jiný členský stát žádnou jinou vazbu.
- 18 Pokud jde o kontext, do něhož je čl. 25 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 zasazen, z ustálené judikatury vyplývá, že použití pravidel tohoto nařízení o příslušnosti vyžaduje existenci mezinárodního prvku (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 1. března 2005, Owusu, C-281/02, EU:C:2005:120, bod 25, jakož i ze dne 8. září 2022, IRnova, C-399/21, EU:C:2022:648, body 27 a 29).
- 19 V tomto ohledu je třeba uvést, že nařízení č. 1215/2012 sice v bodě 3 odůvodnění používá pojem „občansk[é] věc[i] s mezinárodním prvkem“ a v bodě 26 odůvodnění pojem „přeshraniční[...] spor[y]“, avšak neobsahuje žádnou definici mezinárodního prvku, jehož existence je podmínkou použitelnosti tohoto nařízení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 3. června 2021, Generalno konsulstvo na Republika Bulgaria, C-280/20, EU:C:2021:443, bod 30).
- 20 V článku 3 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu (Úř. věst. 2006, L 399, s. 1), je přitom definován rovnocenný pojem „přeshraniční případ“, a to jako „případ, ve kterém má alespoň jedna ze stran bydliště nebo místo obvyklého pobytu v jiném členském státě, než je členský stát soudu, u něhož byl podán návrh na vydání platebního rozkazu“ (rozsudek ze dne 3. června 2021, Generalno konsulstvo na Republika Bulgaria, C-280/20, EU:C:2021:443, bod 31 a citovaná judikatura).
- 21 Vzhledem k tomu, že obě tato nařízení spadají do oblasti soudní spolupráce v občanských věcech s mezinárodním prvkem, je třeba harmonizovat výklad rovnocenných pojmů, které unijní normotvůrce v těchto nařízeních použil (rozsudek ze dne 3. června 2021, Generalno konsulstvo na Republika Bulgaria, C-280/20, EU:C:2021:443, bod 32 a citovaná judikatura).

- 22 Je třeba rovněž uvést, že podle judikatury Soudního dvora je mezinárodní prvek dán mimo jiné tehdy, může-li situace v dotčeném sporu vyvolat otázky ohledně určení mezinárodní příslušnosti soudů (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 8. září 2022, IRnova, C-399/21, EU:C:2022:648, bod 28 a citovaná judikatura).
- 23 V projednávaném případě je třeba konstatovat, že spor v původním řízení naplňuje definici pojmu „přeshraniční případ“, která je uvedena v bodě 20 tohoto rozsudku, jelikož strany tohoto sporu jsou usazeny v jiném členském státě, než je členský stát soudu, u něhož bylo zahájeno řízení na základě dotčené dohody o příslušnosti.
- 24 Dále je třeba podotknout, že – jak uvedly česká vláda a Evropská komise – spor v původním řízení vyvolává otázku ohledně určení mezinárodní příslušnosti, a to konkrétně otázku, zda jsou k rozhodnutí tohoto sporu příslušné soudy České republiky, nebo soudy Slovenské republiky jakožto členského státu, v němž jsou usazeny obě smluvní strany.
- 25 Za těchto podmínek je nutno uvést, že v takové právní situaci, jako je situace dotčená ve věci v původním řízení, je dán mezinárodní prvek ve smyslu judikatury připomenuté v bodě 18 tohoto rozsudku – o tom, že je mezinárodní prvek ve sporu v původním řízení dán, totiž svědčí již samotná existence dohody o příslušnosti soudů jiného členského státu, než ve kterém jsou usazeny smluvní strany.
- 26 Výklad článku 25 nařízení č. 1215/2012 musí být kromě toho proveden s ohledem na cíle spočívající v respektování smluvní volnosti stran a v posílení účinnosti dohod o výlučné volbě soudu, na něž je poukazováno v bodech 15, 19 a 22 odůvodnění tohoto nařízení.
- 27 Pokud jde mimoto o účel nařízení č. 1215/2012, Soudní dvůr opakovaně rozhodl, že toto nařízení usiluje o sjednocení pravidel o soudní příslušnosti v občanských a obchodních věcech prostřednictvím pravidel pro určení příslušnosti, která budou vysoce předvídatelná, a sleduje tak cíl právní jistoty, který spočívá v posílení právní ochrany osob usazených v Evropské unii tím, že zároveň umožňuje žalobci snadno určit soud, u něhož může podat žalobu, a žalovanému přiměřeně předvídat, u kterého soudu může být žalován (rozsudek ze dne 14. září 2023, EXTÉRIA, C-393/22, EU:C:2023:675, bod 26 a citovaná judikatura). Cíl právní jistoty v této souvislosti vyžaduje, aby vnitrostátní soud, jemuž byla věc předložena, mohl snadno rozhodnout o vlastní příslušnosti, aniž by byl povinen zkoumat meritorní stránku věci (rozsudek ze dne 28. ledna 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, bod 61 a citovaná judikatura).
- 28 V tomto ohledu je třeba uvést, že výklad čl. 25 odst. 1 nařízení č. 1215/2012, podle něhož se toto ustanovení vztahuje na takovou dohodu o příslušnosti, jako je dohoda dotčená ve věci v původním řízení, cíli právní jistoty, který sleduje toto nařízení, odpovídá.
- 29 Jestliže si totiž smluvní strany usazené ve stejném členském státě mohou platně sjednat, že ve sporech z jejich smlouvy mají příslušnost soudy jiného členského státu, aniž je nutné, aby uvedená smlouva měla na tento jiný členský stát nějaké další vazby, přispívá taková možnost k zajištění toho, aby žalobce věděl, u kterého soudu může podat žalobu, aby žalovaný mohl předvídat, u kterého soudu může být žalován, a aby soud, jemuž byla věc předložena, mohl snadno rozhodnout o vlastní příslušnosti.

- 30 Použitelnost čl. 25 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 na takovou dohodu o příslušnosti, jako je dohoda dotčená ve věci v původním řízení, dále snižuje možnost souběžných řízení a zajišťuje, aby v různých členských státech nebyla vydána vzájemně neslučitelná rozhodnutí, což je v souladu s cílem harmonického výkonu spravedlnosti, na který poukazuje bod 21 odůvodnění tohoto nařízení.
- 31 Kdyby totiž příslušný soud v projednávané věci nebyl určen na základě ustanovení nařízení č. 1215/2012, ale na základě vnitrostátních pravidel mezinárodního práva soukromého platného v dotyčných členských státech, zvýšilo by se riziko vzniku kompetenčních sporů narušujících právní jistotu, jelikož by použití těchto vnitrostátních pravidel mohlo vést k různým výsledkům.
- 32 Je třeba dodat, že naplňování cíle právní jistoty by bylo ohroženo i tehdy, kdyby za takových okolností, jako jsou okolnosti, které nastaly ve věci v původním řízení, byl čl. 25 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 použitelný pouze za podmínky, že by kromě dohody o příslušnosti soudů jiného členského státu existovaly ještě další skutečnosti, které by mohly svědčit o tom, že je v dotyčném sporu dán mezinárodní prvek.
- 33 Vzhledem k tomu, že na základě takové podmínky by soud, jemuž byla věc předložena, musel prověřit, zda takové další skutečnosti nastaly, a posoudit jejich relevanci, nejen že by pro smluvní strany bylo méně předvídatelné, který soud je příslušný k rozhodnutí o jejich sporu, ale pro soud, jemuž byla věc předložena, by bylo složitější zkoumat vlastní příslušnost.
- 34 Soudní dvůr přitom v této souvislosti již rozhodl, že volbu soudu určeného v dohodě o příslušnosti lze posuzovat pouze s ohledem na okolnosti související s požadavky stanovenými v článku 25 nařízení č. 1215/2012; okolnosti týkající se vazeb mezi určeným soudem a sporným vztahem nebo odůvodněností dohody o příslušnosti přitom s těmito požadavky nikterak nespojují (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 16. března 1999, Castelletti, C-159/97, EU:C:1999:142, bod 5 výroku).
- 35 Kromě toho je třeba zdůraznit, že použitelnost čl. 25 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 na takovou dohodu o příslušnosti, jako je dohoda dotčená ve věci v původním řízení, je odrazem vzájemné důvěry při výkonu spravedlnosti v Unii, na kterou poukazuje bod 26 odůvodnění tohoto nařízení, a přispívá tak k udržování a rozvíjení prostoru svobody, bezpečnosti a práva, mimo jiné tím, že usnadňuje přístup ke spravedlnosti ve smyslu bodu 3 odůvodnění uvedeného nařízení.
- 36 Nakonec je nutno uvést, že tento výklad nemůže být vyvrácen ani pravidlem stanoveným v čl. 1 odst. 2 Haagské úmluvy ze dne 30. června 2005 o dohodách o volbě soudu, která je obsažena v příloze I rozhodnutí Rady 2009/397/ES ze dne 26. února 2009 o podpisu Úmluvy o dohodách o volbě soudu jménem Evropského společenství (Úř. věst. 2009, L 133, s. 1) a která byla schválena rozhodnutím Rady 2014/887/EU ze dne 4. prosince 2014 (Úř. věst. 2014, L 353, s. 5). Podle tohoto ustanovení „se jedná o mezinárodní věc, pokud strany nemají bydliště nebo sídlo v témže smluvním státě a vztah stran a veškeré další prvky týkající se sporu, bez ohledu na místo zvoleného soudu, nespojují pouze s tímto státem“.
- 37 V tomto ohledu je třeba podotknout, že – jak uvedla Komise – pravidlo stanovené v čl. 1 odst. 2 zmíněné úmluvy odráží volbu autorů této úmluvy učiněnou s přihlédnutím k potřebě řešení, které mohlo získat širokou podporu na mezinárodní úrovni.

- 38 Na rozdíl od autorů uvedené úmluvy se však unijní normotvůrce rozhodl, že do nařízení č. 1215/2012 obdobné pravidlo nezavede, přičemž v bodě 3 odůvodnění tohoto nařízení vyzdvihl cíl, kterým je udržovat a rozvíjet prostor svobody, bezpečnosti a práva, a to prostřednictvím přijímání opatření v oblasti justiční spolupráce v občanských věcech s mezinárodním prvkem.
- 39 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na položenou otázku odpovědět tak, že čl. 25 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 musí být vykládán v tom smyslu, že se toto ustanovení vztahuje na dohodu o příslušnosti, kterou si smluvní strany usazené ve stejném členském státě sjednají, že ve sporech ze smlouvy, kterou mezi sebou uzavřely, mají příslušnost soudy jiného členského státu, ačkoliv uvedená smlouva nemá na tento jiný členský stát žádnou jinou vazbu.

K nákladům řízení

- 40 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Článek 25 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

musí být vykládán v tom smyslu, že

toto ustanovení se vztahuje na dohodu o příslušnosti, kterou si smluvní strany usazené ve stejném členském státě sjednají, že ve sporech ze smlouvy, kterou mezi sebou uzavřely, mají příslušnost soudy jiného členského státu, ačkoliv uvedená smlouva nemá na tento jiný členský stát žádnou jinou vazbu.

Podpisy